

тәбрүк
едирик

ХАЛГ СӘНӘТКАРЫ

Азәрбайҹан халг мисын
иňчалыгъы мактабинин көр-
комул нумазандыс, мешүр
тараен Бәйрам Мансуров ез
сонинтиң камил устасы,
опера ва балет театрында
Гурбан Примонов лајиғи
дамавымсыз, канчаларин рүн-
ланымдыры намиси олмуш-
тур. Б. Мансуров зох ўзенкин
мәлumatta, марагы хатира-
тара малик етibарлы мәс-
лоочетчи, халг мисынгизмас,
классик, мугам иňчалыгъын-
на, аýры-аýры хәнәндә ве
иňчалыгъыларын ярадычы-
лытын даир сислиле
радио ве телевизияне ве-
рилишләштеринин назарын-
асында, мугам дастанлары-
нында илифә нота салын-
ып чал олумынсызды кома-
жини эскирмәжән сөнкөтә-
ни дами ташымыштыр.

Б. Мансуровиң ен болжук
хамдаты мұғамы нассаслығы
жаяншысы, ондау, қалоқац та-
леје, үчүн озун мәсүс ңесаб
тәсвірі мен соң мүмкүн чөтті-
ларды бағынмында мұғамы та-
ңадырылғанда нұмның көз-
жастарынан көстәрмөсіндер. Бу
мәни да, о шебреттің көзінде
ниши мінисіл жаңа салын-
тасын салғандағын даңа, соң
жатырғандай. Устад сәнгаттер-
мен мұғамынан өзінен форма жа-
нусударларның нар қойғанды-
мениншімнің, қалыптың на-
ғығы мұғам парастыштарда-
ра, тәддигітчыларда, үчін-
истигампәтіндірічісін васыті-
чевирмешідір. Ебес дәңділік-
ки. Б. Мансуровың сәнгаті
иля жаяншы мәраганын-
тапшы олан бир чоң мәтін-
бағ Шәрг мұғамынан шығып-
по аралаштырчыларды, о-
чумлады, изғұзулы очабын-
тады. Тодтапшылар Аден-
Дордуң Жан Клюэрек, Йур-
жин Елмер, Білбо Тұма-
шашгаларды тараған даңылды-
ра мұктыбылардына мұхталиф-
мембандардан мұғамын алаға-
рал ердіндирилінин ен дү-
күн өзінен исағасын оңын
жәлжынында раст қолданыл-
ғанда дөненде жаңа мұғамын
тапшып, мұғамынан шығып-
тады. Сол жаңа мұғамынан
жүнешко коллекциясын
үчүн узым үмдіт ахтарды-
ғызысында ол да мүсигисин
(мұғамы—Х. Г.) жаңыт жи-

сизин ифраимда сышткың
сәдәтина наил олдум. Сизни
санкотарлыгының баш ай-
рын да соммың бермаштың
видиририң. «Бөйрән Ман-
сузорун сәнаты чох йүлжек
сөзди» дик инкашади. Бе-
зде йүлжек сәнаты, оринадан
иғраны мөн биринчи деңдерди
киңидирам. Ва бахта го-
дер мөн башта елжоларда
муғалмаларды динляшмады. Лә-
кин Б. Мансуровук иғасыны-
да сышткың Азәрбайҹан
муғамы мөнин хөлдө вахтады
бөр тэгдиг етмәндә олдумгы
ярб мугалмалыгын иштөн-
дән зарындири (J. Елсер).

Көрүндүү кими, Азәрбай-
чан мугамынын беңінхалгы
аләмдә танымын Шәрг мугамы
сиги мұтәхессисләрдин дааны
жаяндан марагандырымасы
бәр шеңдер әзиз ону камыл
иғада жашатмаг зәрүрәти иле
алагадардыр.

Б. Мансуровуң конкрет-
символикалық месалаларынан
парлаг сүйлөшүү хүсүннэң жети-
лердин сөббөт атааралык
аныздындарының хүсүннэң олар-
ның нааэрэ чатымыла да-
зым билүрк. Б. Мансуровуң
чалыксыз түтүмдөрү - эштөн-
лилдир, чөлхөлемдөрү струк-
туралы маалимдир. Шүйра, ил-
рака, манттыг асасланыч чалы-
кызы да дерни нифадалынын
сөзинине баалууну тащып-
сидир. Буралда манттыг тофек-
кур, дахлии албиг, сес палит-
расынын мухталағынын ви-
женинини, асъл драматизм-
парлаг образы да гарыштырыл-
дырмалар вардыр. Анын күр-
сүн сүн и жолларда драматич-
каринаасын яратмадын чо-
кунчук узагыдан. Б. Мансуровуң
иғасында бор шыл таразини-
дуушунчулуктын алымын. Буралы-
да жана патетика илк-
мандарга аяллагандаридир. Нарын-
мадын мадын жотады бенди көн-
кремдиктүүндөн аднадыл-
сау' көстөрдүр. Буттук бын-
ми парлаг ишчакылыг мазын-
жетларын мұгамын манттыгын
сон дәреңчеги угуни олдуру-
учын алемдөлдөрдүр.

Тарзан ән мұнасиб, ән мұвағиғ өсітің ән пријомлары сециб ишләтмәкде майырдир. Бу да ифада едиләчәк финарни, үйсс ән дүйгударының мұх

тәлиф, рәнкәрән чөдләтәрни датигләштәрмак вә күчләндирмәк сөйиндән иралы калир. Оның шилтәндиң чизикләр, яратылыш биткис, мелодик ифадалар, јен төркібләр — көзиншәмәл мугамны мәнне вә мәтләб зәянкилүүнин артырым просесинде буттуклук езүнү дөргүл-

Б. Мансуровын саг ве сол
түркменистандын бир-бираңын
јүкsek берди соңнега мұнай-
шыныздар. Танызын күргүзү мис-
раболында мұнайдар барлығында
пәннелік мұхабаттың сас-
басшары, маңындаға фарғи
нишандырылған жаңартмада
үстедір. О чалтыр техникасын
көңкірт өтбөлтерлі ара-
смыда санкы мұнайсыз алары.
Мұнаймын мәнжеттін обек-
тив шындағы арашырыр.
Чунки о, мұнайның мәзгіні,
композицияның ве архитектони-
калын дингөттілдір. Чалда-

ғы мугалмараң аксарылттың
моменталык елчүсүнүн го-
рууб салжылар. Б. Мансу-
ровун инафасы «Раст».
«Маныр-нинди» во «Чай-
каш» мугалмараңыздың дра-
матик белгилеринде көрүп
чох көзөн бирлишкүү болуп
чыктын. Анында да аллаг-
дар ясасында сочылганын
нилдирил. Тарзанын иса етди-
нин мугалмараңын илкин мон-
тив, мелодиянын образы менен
корреспонденти тибаринын да олдук-
ча дүрүстүрдү. Ираа проссенде
тарзан мугалмаман майнажы-
сы салыланып материалнаста
исталып динамикалык характер
бендирил.

Б. Мансуров мугамыны башарын м'насыны, фалсафи аханкыни, ёнгаги маниппатти иш ва башга гијметли чөддөлөрни. Узви веңдөттөн ашкара чыхармагда, ону яеннин тонасија гурулушу ила даана да долгүнгизшырмагда ма-
ниппат

О, эңиңеңи үчүлүк (тар-
каманча, ханаңда) мұнаммал
аисамбл жарадан мәшінүр са-
наткерлардың соңында ду-
рур. Үчүлдүң нәр мұгымы да
дилинде саслендірмак, оның
шо баларни умуми аисамбл
да үйүштүрмег, вайнаң руны-
нору горуба слахмад, драма-
тургиянында балымдан төсирли, ба-

дии форма яратмаг Б. Ман-
сировун эн үмдэ сэ'jlэрни-
дандир.

Солист-консерватор жыларда да газандырылыштын музикалык таралып калғанынан кейин деңгээлде көрсөткіштеги көмекшесінен оның музикалық таланттарын сақтаудың маңыздылығын көрсетті. Балеттада оның таланттарынан көрсөткіштеги көмекшесінен оның музикалық таланттарын сақтаудың маңыздылығын көрсетті.

Азарбайжан
тисти Өфөрмән Мансуров
бынчуны, ални влакни яралы-
чылыгынын мудрик чатыра-
нының яшашын. Ярадымчылыгы
менсүлдүрлүгүнүүн, гадин
иiftихардын ифчалыгын сана-
тизмийн энэ шөлөннөн гору-
луб салжылар. Онын соңын-
кумынан оғарымак, мугам на-
зартийасын ишилдүү назары-
лагама чүчин одулучы ярары
«Аэрслин» ве тибаплы мэн-
бадралдуундир.

Ханали ГУЛИЈЕВ,
муслимаш.

ӘДӘБИЈАТ ИНЧАСӘНӘТ